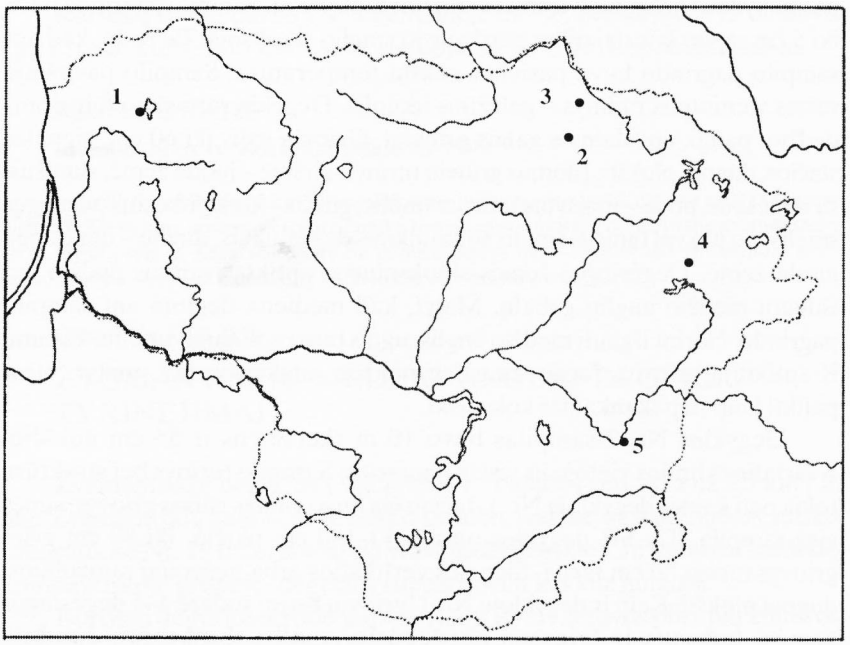

Pav. 36. 1998 ir 1999 m. tyrinėtos bažnyčios ir vienuolynai:
Fig. 36. The churches and abbeys investigated in 1998-1999:

1. Beržoras, bažnyčia, 2. Palėvenė, Šv. Domininko bažnyčia, 3. Papilys, evangelikų reformatų bažnyčia, 4. Tauragnai, buvusių bažnyčių vietos, 5. Vilnius, Šv. Jokūbo ir Pilypo bažnyčia.

VIII. BAŽNYČIOS IR VIENUOLYNAI

Antanas KAVALIAUSKAS

PALĖVENĖS BAŽNYČIOS ŠVENTORIAUS TYRINĖJIMAI 1999 M.

Prieš pradedant Palėvenės Šv. Dominiko bažnyčios (Kupiškio r., Noriūnų sen.) pirmojo etapo tvarkymo darbus, 1999 m. rugpjūčio–spalio mėn. bažnyčios šventoriuje buvo atlikti žvalgomieji archeologiniai tyrinėjimai. Jų metu Palėvenės bažnyčios šventoriuje iškasti 6 šurfai.

Šurfas Nr. 1 iškastas R bažnyčios šventoriaus pusėje, šalia akmenų mūro sienos, juosiančios šventorių. Jo dydis 220×240 cm, gylis nuo žemės paviršiaus – 165 cm. Tyrinėjimų metu jame atidengti 2 griautiniai kapai: Nr. 1 ir Nr. 2. Norint ištirti aptiktus kapus, šurfas Nr. 1 išplėstas į PV iki 220×360 cm dydžio.

Kapo Nr. 1 duobė orientuota V–R kryptimi. Duobės ilgis 170 cm, plotis – iki 50 cm. Mirusysis laidotas 155 cm gylyje nuo žemės paviršiaus, aukštielninkas, galva į V. Rankos truputį sulenktos per alkūnes ir sudėtos dubens srityje, o kojos lygiagrečiai ištiestos.

Kapo Nr. 2 duobė orientuota PV–ŠR kryptimi. Šis kapas suardytas kasant duobę kapui Nr. 1, griaučių kaulai išmėtyti. Įžemis (rusvas molis su žvyru) šurfe Nr. 1 fiksuotas 120–150 cm gylyje.

Šurfas Nr. 2 kastas Palėvenės bažnyčios PR ir Marijos vardo koplyčios ŠR sienų sandūros kampe. Dydis 205×300 cm, gylis – iki 235 cm. Šio šurfo PR sienelės pjūvyje, 180 cm gylyje nuo žemės paviršiaus, išryškėjo kapo Nr. 3 duobės ŠV galas. Mirusysis guldytas galva į ŠV.

Palėvenės bažnyčios PR sienos pamatų apačia fiksuota 240 cm, o Marijos vardo koplyčios ŠR sienos pamatų apačia pasiekta 210 cm gylyje nuo žemės paviršiaus. Įžemis (rusvas molis su žvyru) šurfe Nr. 2 pasiektas 90 cm gylyje. (Kapo Nr. 3 duobės vietoje įžemis buvo 185 cm gylyje.)

230×250 cm dydžio ir 275 cm gylio šurfas Nr. 3 iškastas prie bažnyčios absidos ŠV sienos. Šio šurfo PV dalyje, 17–85 cm gylyje nuo žemės paviršiaus, tyrinėtas sienos, mūrytos iš lauko akmenų ir plytų, pamatinės dalies fragmentas. Jis šurfe tęsėsi ŠV–PR kryptimi ir stačiu kampu prisišliejo prie Palėvenės bažnyčios absidos ŠV sienos. Pamato fragmento aukštis 70 cm, storis – iki 120 cm. Sienos pamato fragmentui sumūryti naudoti 15×20, 28×45, 35×46, 15×20 cm dydžio akmenys bei 8,5×16,7×? cm plytos.

Tyrinėjimų metu šurfe Nr. 3, 15–78 cm gylyje nuo žemės paviršiaus, pilkos permaišytos žemės ir griuvenų sluoksniuose, aptikta XVI–XVIII a. būdingų puodų šukių ir keptuvės dugno su nuskilusia kojele fragmentas.

Palėvenės bažnyčios absidos ŠV sienos pamato apačia atidengta 172 cm gylyje nuo žemės paviršiaus, o įžemis (rusvas molis su žvyru) šurfe Nr. 3 pasiektas 205 cm gylyje.

Šurfas Nr. 4 iškastas Š bažnyčios šventoriaus pusėje, 530 cm į V nuo buvusio dominikonų vienuolyno PV korpuso PV sienos. Šurfo Nr. 4 dydis 210×350 cm, gylis – 200 cm. Šurfo Nr. 4 ŠV dalyje, 109–110 cm gylyje nuo žemės paviršiaus, tyrinėtas sienos, mūrytos iš 6,3×14,1×19,1, 7,2×14,4×29,2 cm ir panašaus dydžio plytų, pamatinės dalies fragmentas. Jis šurfe tęsėsi ŠR–PV kryptimi. Fragmento aukštis 90 cm, storis – iki 110 cm. Šis mūro sienos fragmentas sietinas su koridoriaus, jungusio vienuolyną ir Palėvenės bažnyčios zakristiją, PV sienos liekanomis. Koridoriaus grindys buvo grįstos plytomis.

Medinį dengtą koridorių nuo vienuolyno iki zakristijos durų 1746 m. pastatė dominikonų vienuolyno prioras Augustinas Hlaskis. Tuo metu buvo numatyta medinę konstrukciją netolimoje ateityje pakeisti plytų mūru.

Įžemis (rusvas molis su žvyru) šurfe Nr. 4 pasiektas 107 cm gylyje nuo žemės paviršiaus.

Baigus tirti šurfą Nr. 4, žvalgomieji archeologiniai tyrinėjimai pratęsti prie Palėvenės Šv. Dominiko bažnyčios ŠV ir PV sienų sandūros kampo, netoli šoninių bažnyčios durų. Šioje vietoje iškastas šurfas Nr. 5. Jo dydis 200×220 cm, gylis nuo žemės paviršiaus – 260 cm. Nuėmus velėną ir nukasus dalį pilkos, su smulkiomis griuvenomis permaišytos žemės sluoksnį, 23–28 cm gylyje, atidengtas lauko akmenimis grįstas latakas, 80 cm juosta, besitęsiantis palei bažnyčios ŠV sieną.

Giliau, 25–135 cm gylyje nuo žemės paviršiaus, šurfo Nr. 5 ŠV sienelės pjūvyje, išryškėjo kapo Nr. 4 duobės PR kraštas. Mirusysis palaidotas 130 cm gylyje, galva į ŠR. Jis, kaip ir šurfe Nr. 2 stebėtas kapas Nr. 3, į žvalgomųjų archeologinių tyrinėjimų plotą nepateko.

Įžemis (rusvas molis) šurfe Nr. 5 fiksuotas 135 cm gylyje nuo žemės paviršiaus. Palėvenės bažnyčios ŠV sienos pamatų apačia čia pasiekta 257 cm gylyje.

Šurfas Nr. 6 iškastas Palėvenės bažnyčios šventoriuje, 850 cm į ŠV nuo bažnyčios ŠV sienos. Šio šurfo dydis 220×230 cm, gylis nuo žemės paviršiaus – 155 cm. Įžemis (rusvas molis) fiksuotas 135–150 cm gylyje.

Šurfuose Nr. 1–2 ir Nr. 5 aptikti kapai Nr. 1–4 datuotini XVII a. pab.–XVIII a.

Antanas KAVALIAUSKAS

The investigation of the churchyard of Palėvenė church

In 1999, the churchyard of Palėvenė church (Kupiškis district) was investigated. Here 6 test excavations were done. During 2 test excavations, 4 burials dating back from the late 17th century to the 18th century were found. During other test excavations, a fragment of a brick wall attributed to the corridor joining the monastery and sacristy of Palėvenė church and sherds and a fragment of a frying pan dating back to the 16th -18th centuries were found.

Rimvydas LAUŽIKAS

TAURAGNŲ BUVUSIŲ BAŽNYČIŲ TYRINĖJIMAI

1998–1999 m. buvo tęsiami Tauragnų (Utenos r.) buvusių bažnyčių vietos archeologiniai tyrinėjimai. Surinkti istoriniai duomenys, ir 1997 m. atlikti žvalgomieji archeologiniai tyrinėjimai parodė, kad tai labai įdomus paminklas: toje pat vietoje viena po kitos stovėjusios keturios šventovės, jų viduje bei išorėje buvo gausiai laidojama.

1998 m. buvo kasinėjama 1944 m. sudegusios didžiausios šventovės viduje. Pagrindiniai tikslai buvo toliau ieškoti XV–XVI a. pastatų likučių, kaupti žinias apie XV–XVIII a. medinių kaimo šventovių architektūrą, statybos techniką, rinkti duomenis tolesniems tyrinėjimams.